

10. Нариси з нормотворення (міжнародний досвід). Кн. 1 / Школа нормопроектвальників, Українсько-Канадська програма з нормотворення [та ін.] — К., 2000. — С. 61.

11. Про методичні рекомендації з підготовки та оформлення проектів законів України, нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, МНС та дотримання правил нормопроектної техніки : наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 10 груд. 2007 р. № 851 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://uazakon.com/documents/date_bm/pg_gwdsq.htm

12. Тихомиров Ю. А. Юридическое проектирование: критерии и ошибки // Журнал российского права. — 2008. — № 2. — С. 6, 8.

13. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про вибори народних де-

путатів України» від 17 листоп. 2011 р. № 9265-д [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=41814 ; Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 29 черв. 2010 р. № 6601 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=38133.

14. Про регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лют. 2010 р. № 1861-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>.

15. Яценко Р. Правотворчість в умовах перехідних суспільств як предмет теоретико-правового дослідження // Теорія та історія держави і права. — 2009. — № 6. — С. 27.

УДК 342.4(477)

О. Погірко,

радник начальника Генерального штабу —
Головнокомандувача Збройних Сил України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ НОВОЇ ВОЄННОЇ ДОКТРИНИ УКРАЇНИ

Принциповим завданням для органів влади є формування політики у сфері національної безпеки і оборони держави.

На думку російського фахівця О. І. Малишева, «...швидкі зміни військово-політичної обстановки у світі потребують адекватного уточнення мети і задач діяльності держави з нейтралізації нових загроз воєнній безпеці...», цими обставинами обумовлена необхідність уточнення Концепції національної безпеки і розробки нової Воєнної доктрини [1].

Існування незалежної України свідчить, що неможливо сформулювати ефективну політику безпеки, якщо не прове-

дений аналіз існуючих та потенційних загроз, а також не напрацьовані принципи взаємодії силових структур.

Важливо, базуючись на аналізі викликів та загроз національній безпеці, проаналізувати спектр ймовірних ситуацій щодо застосування сил безпеки та оборони на довгострокову перспективу. Передусім, доцільно визначити шляхи організації системи воєнної протидії будь-якій військовій агресії. Проголошений курс на позаблоковий статус держави в першу чергу потребує коригування оборонної політики України. Основні засади державної політики у сфері оборони необхідно спрямувати

на захист національних інтересів, щодо забезпечення в новій геополітичній ситуації національної безпеки України.

Ключовим елементом системи національної безпеки є формування нормативно-правової бази, яка повинна визначити цілі, пріоритетні напрямки та завдання, принципи і процедури реалізації політики держави у сфері національної безпеки і оборони.

З цього приводу слушною є думка І. С. Романченка, В. Ю. Богдановича, що важливою умовою ефективної побудови та функціонування системи забезпечення оборони є правильна та обґрунтована постановка завдань у вигляді національних концепцій, стратегій та державних програм розвитку, розроблених на основі точно сформульованих національних цінностей, концентрованим виразом яких є національні інтереси та національна безпека [2].

У зв'язку з цим уявляється, що трансформація Военної організації держави в Сектор безпеки і оборони та законодавче закріплення цього поняття дозволить більш ефективно здійснювати коригування пріоритетів державної політики безпеки та оборони, оптимально об'єднати військові інші можливості усіх складових системи національної безпеки для запобігання і нейтралізації існуючих і потенційних воєнних загроз, а також підтримувати оборонний потенціал держави на рівні, що гарантує воєнну безпеку України.

Суттєвий аналіз щодо побудови та діяльності Военної організації держави здійснив І. Петрів [3].

Ефективне функціонування складових сектора безпеки і оборони та висока боєготовність збройних сил є найголовнішою складовою внутрішньої політичної стабільності країни. Саме тому потрібне єдине розуміння алгоритму заходів у галузі реформування збройних сил.

Варто також зауважити щодо продовження конструктивного партнерства з НАТО з усіх питань взаємної зацікавленості, стосовно розвитку військового формування [4]. У той же час з іншого боку в Законі України «Про засади внут-

рішньої і зовнішньої політики» визначено нову зовнішню політику України стосовно заперечення вступу в альянс [5].

Потрібно також мати на увазі, що в рішенні Ради національної безпеки і оборони України «Про виклики та загрози національній безпеці України» не в повному обсязі визначено завдання МО України з опрацювання нової редакції Стратегії національної безпеки та Военної доктрини України [6–8].

У цілому напрацюванню та обґрунтуванню стану законодавства у сфері безпеки та оборони й наповнення їх реальним змістом приділяється увага в державі і за кордоном. Зазначене є в роботах вітчизняних вчених і політиків В. Ю. Богдановича, О. С. Бодрука, С. П. Герасимчука, О. М. Гончаренка, В. П. Горбуліна, О. І. Гриненка, О. І. Затинайка, М. Н. Іващенко, Г. Ф. Костенка, С. В. Ківалова, Б. А. Корміч, О. І. Кузьмука, В. А. Ліпкана, О. В. Маначинського, С. П. Мосова, Б. А. Пережняка, В. Ф. Погорілка, І. С. Романченка, О. І. Семенченка, В. О. Шевченка та ін. Серед російських вчених слід відзначити напрацювання Н. А. Богданова, В. Н. Додонова, В. А. Золотарьова, І. І. Єфремова, О. І. Малишева, Б. М. Лазарєва, В. О. Озерова, С. Л. Печурова та інших.

У статті розглядаються правові аспекти нової редакції Военної доктрини України та висвітлено основні напрями удосконалення концептуального законодавчого акта з урахуванням збройного протиборства.

У військовому будівництві та відповідно у сфері підготовки держави до оборони одним з пріоритетних напрямків є законодавче забезпечення.

Як відомо, нормативно-правове супроводження політики у сфері національної безпеки та оборони протягом незалежного існування України має певний шлях розвитку та трансформації. Зокрема, розробка засад системи національної безпеки стала можливою лише після досягнення нашою державою політичної незалежності. При цьому основними принципами забезпечення національної безпеки України визначалось:

пріоритет прав людини і верховенство права; додержання балансу інтересів особи, суспільства та держави, їх взаємовідповідальність, а також адекватність засобів захисту від реальних та потенційних загроз національним інтересам держави та інші [9].

Відомий військовий фахівець О. І. Кузьмук підкреслює, що на початку 2012 р. розпочався новий етап розбудови Сектора безпеки оборони України, який характеризується винесенням його проблем на рівень найвищого державного керівництва [10].

Проведений аналіз настановує на думку щодо необхідності подальшого впорядкування намірів держави, за умов позаблоковості, у відповідності задекларованих заходів: не брати участі у військово-політичних союзах; своїм пріоритетом визначити участь у вдосконаленні та розвитку європейської системи колективної безпеки; продовжувати конструктивне партнерство з Організацією Північноатлантичного договору та іншими військово-політичними блоками з усіх питань, що становлять взаємний інтерес; запобігати конфліктам у регіонах, що межують з Україною, та регулювати їх (ст. 11); утримуватися від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої іноземної держави [11]. З іншого боку, слід визначитися з своєчасністю та адекватністю вжиття заходів відносно захисту від реальних та потенційних загроз національним інтересам України [12].

Не було б зайвим, на наш погляд, офіційно занотувати і доктринальний погляд, що Україна не визнає війну як засіб вирішення міжнародних проблем, не має територіальних претензій до жодної держави і не бачить в жодному народів образ ворога, також ніколи першою не почне бойових дій проти будь-якої країни, якщо не стане сама об'єктом агресії, а у разі воєнної загрози змушена буде дати адекватну відсіч будь-якій збройній агресії, звідки би вона не наступила.

Розглянемо більш детально бачення моделі та структуру Воєнної доктрини України.

Очевидно, враховуючи аргументовану думку деяких фахівців, в одному із головних розділів Воєнної доктрини доцільно фахово викласти характеристику воєнно-політичної обстановки, перелік воєнних небезпек і загроз, які визначають головне спрямування воєнної політики держави і напрями діяльності її суб'єктів для забезпечення воєнної безпеки, у першу чергу Сил безпеки і оборони.

У своїх працях О. В. Демидюк, аналізуючи загальну ідею ведення воєнних дій арміями розвинутих країн, стверджує, що суть полягає в тому, що удари повинні наноситись по окремих ключових елементах системи державного и воєнного управління [13].

Однак до переліку зазначених загроз, на наш погляд, мають бути віднесені лише загрози і виклики суто «воєнного характеру», визначені в Законі України «Про основи національної безпеки України» [14].

На нашу думку, на перший план доцільно визначити також завдання структурної перебудови військового формування та скорочення його чисельності до параметрів оборонної достатності.

Слід підкреслити, оборонна політика держави, як і весь процес реформування збройних сил, має розглядатись як невід'ємна складова державної політики. Саме тому для цього необхідна удоскоалена нормативно-правова база і практичні механізми реалізації [15].

Заслугує на увагу позиція О. І. Гриценка, М. М. Денежкіна, що в контексті реалізації першочерговим завданням виконавчої та законодавчої гілок влади повинно бути створення необхідних умов для прискорення ефективності системи оборонного планування та імплементації заходів воєнної реформи [16].

У зв'язку з цим О. І. Затинайко, П. П. Скурський, О. Ф. Величко вважають доцільним врахування зарубіжного досвіду оборонного планування [17].

Не ставлячи під сумнів, основними зовнішніми воєнними загрозами для України — загрозами воєнного характеру, які зазначені в Законі України «Про оборону України», є: посягання на де-

ржавний суверенітет та територіальну цілісність; нарощування поблизу кордонів України угруповань військ та озброєнь, які порушують співвідношення сил; воєнно-політична нестабільність та конфлікти в сусідніх країнах; збройна агресія проти України у формі дій, а саме: вторгнення або напад збройних сил іншої держави на територію України, окупація або анексія частини території України [18].

Пропонується викласти також характерні риси та особливості сучасних військових конфліктів подібно викладеному в новій Воєнній доктрині Російської Федерації [19]. Доцільно визначити і шляхи організації системи воєнної протидії будь-якій військовій агресії. У першу чергу, це відноситься до політико-дипломатичних заходів.

Так, у разі виникнення міжнародних суперечок або конфліктних ситуацій Україна може вирішувати їх переважно політико-дипломатичними методами. Цьому, певною мірою, мають сприяти і гарантії безпеки, що надані Україні з боку США, Росії та інших ядерних держав після її відмови від статусу ядерної держави.

Важливим має бути: своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам в оборонній сфері; зміцнення обороноздатності держави, посилення відповідальності органів державної влади всіх рівнів за неналежну підготовку і забезпечення безпеки держави; реформування Збройних Сил України та інших військових формувань з метою забезпечення їх максимальної ефективності та здатності оперативного реагувати на потенційні загрози Україні, приділення особливої уваги прикриттю повітряного і морського простору держави, всебічного забезпечення Збройних Сил України; забезпечення поступового переходу до комплектування Збройних Сил України на контрактній основі, насамперед за спеціальностями, що визначають боездатність підрозділів; оснащення Збройних Сил України новітніми видами військової техніки та озброєнь, відновлення спроможності оборонно-промислового

комплексу щодо впровадження новітніх технологій, створення нових зразків військової техніки та озброєнь; впровадження практики державного замовлення на озброєння та військову техніку для Збройних Сил України та інших військ (сил); удосконалення системи демократичного цивільного контролю за Силами безпеки і оборони; забезпечення гарантій соціального захисту військовослужбовців, інших прирівняних до них осіб та членів їх сімей.

В умовах формування засад внутрішньої і зовнішньої політики у становленні державних інституцій та військового формування незалежної держави важливу роль відіграла перша Воєнна доктрина України. У той же час документ через об'єктивні обставини мав істотні недоліки і потребував доопрацювання.

По-перше, доктрина була прийнята у період, коли військово формування перебувало у стані глибоких трансформаційних перетворень й в умовах постійного зменшення можливостей держави забезпечити їх всім необхідним на належному рівні. На думку автора, у цих умовах доцільно було приймати нормативний акт перехідного періоду, розрахований на певний термін часу.

По-друге, зберігаючи де-факто позаблоковий та нейтральний статус, Україна поклала на власні збройні сили виконання завдань: відсічі можливої агресії з боку будь-якої держави, — з повітряно-космічного простору, суші або моря, тобто планувались завдання, по суті притаманні військовій коаліції держав [20].

По-третє, Воєнна доктрина може бути реальною й ефективною тільки в тому випадку, якщо центральні органи законодавчої і виконавчої влади мають чітку Стратегію внутрішнього розвитку країни, визначились з питанням зовнішньої політики і військово-політичне керівництво держави має тверду підтримку широких верств населення [21].

Враховуючи досвід інших держав, підкреслимо чинники, якими обумовлена необхідність оновлення Воєнної доктрини України: в зовнішній політиці України відбулись суттєві зміни, про-

голошено курс на позаблоковий статус держави, також продовжено термін базування Чорноморського флоту Російської Федерації, що вимагає відповідного коригування оборонної політики.

Характеризуючи основний зміст нової Воєнної доктрини Російської Федерації, І. І. Єфремов підкреслює, що були всебічно проаналізовані пріоритетні національні інтереси Росії, загрози у воєнній сфері, вимоги до Воєнної доктрини, її можлива структура, сформульовані пропозиції з проблем застосування та будівництва Російських збройних сил [22].

Отже, ці рішення зумовлюють пошук нового місця в безпековому середовищі і всебічно обґрунтованих заходів щодо адаптації оборонної політики до нових геополітичних умов.

У цьому аспекті сучасні безпекові проблеми, виклики та загрози потребують принципово нових підходів до забезпечення захисту від реальних та потенційних загроз воєнного характеру національних інтересів України.

Тому необхідне формування нових доктринальних поглядів і принципово нових підходів та завдань силового забезпечення суверенітету і територіальної цілісності держави. Політика позаблоковості, у свою чергу, вимагає більш рішучих дій щодо удосконалення та модернізації Сектора безпеки та оборони держави.

Так, М. М. Матях одним з перших вказував на актуальність розбудови оборонної структури України [23].

На нашу думку, для оновлення Воєнної доктрини України необхідно, насамперед, чіткіше визначитись з її поняттям, визначити ним основні офіційні погляди й покласти їх в основу базових положень, відносно не тільки теорії, а й практики військової справи.

Важливо до цієї роботи, окрім фахівців Міністерства оборони, залучати представників структурних підрозділів Верховної Ради, Кабінету Міністрів і Ради національної безпеки і оборони України.

Звісно, в офіційних доктринальних документах інших держав світу ці поняття неоднозначні. У цьому контек-

сті О. М. Гончаренко, Є. М. Лісицин, В. Б. Вагапов дають тлумачення Воєнної доктрини України як «...прийняту в державі на певний період систему поглядів про мету, характер можливої війни, на підготовку до неї країни і військового формування та засобів до ведення воєнних дій...» [24].

У новій редакції Воєнної доктрини РФ це поняття формулюється дещо інакше, а саме як «...оборонная (военная) доктрина», яка «...определяет политику государства в области военной безопасности с учетом как военных, так неэкономических и экономических, информационных и других факторов».

В іншому авторитетному сучасному російському джерелі ця правова категорія визнана уже як «научно обоснованная система руководящих установок, определяющих применение средств военного насилия в политических целях, характер военных задач и способы их решения, направленность военного строительства...» [25].

Враховуючи реалії сьогодення, пропонується в оновленій Воєнній доктрині України виділити загальні положення, висновки з оцінювання воєнно-політичної обстановки; загрози національним інтересам у воєнно-політичній обстановці; загрози національним інтересам у воєнній сфері; основні завдання, можливості військового формування та інших суб'єктів забезпечення обороноздатності держави, необхідні для виконання завдань, та напрями їх досягнення, а також ресурсне забезпечення. До того ж важливо визначити застосування збройних сил — функції та завдання в умовах різних криз, головний вид їх воєнних дій, основні форми використання; будівництво та розвиток, структура та чисельність, склад сил швидкого реагування; війська територіальної оборони та резерв [26].

Так, враховуючи аргументовану думку фахівців, в одному із головних розділів Воєнної доктрини доцільно викласти характеристику воєнно-політичної обстановки, перелік воєнних небезпек і загроз, які визначають головне спрямування воєнної політики держави і на-

прями діяльності її суб'єктів для забезпечення воєнної безпеки, у першу чергу Сил безпеки і оборони. До переліку зазначених загроз, на наш погляд, мають бути віднесені лише загрози і виклики суто «воєнного характеру», як визначено в Законі України «Про основи національної безпеки України».

Звісно, на сучасному етапі усі визначення військових доктрин домінуючим компонентом виокремлюють «систему офіційних поглядів на підготовку держави і збройних сил до війни для відбиття агресії», тобто для захисту життєво важливих інтересів від загроз воєнного характеру.

Саме ці два найважливіші компоненти Воєнної доктрини, на наш погляд, відображені в Законі України «Про оборону України» — підготовка держави до оборони (ст. 3) та відсіч збройній агресії проти України (ст. 4).

З урахуванням наведеного у Воєнній доктрині України доцільно сформулювати правову категорію як систему прийнятих у державі офіційних поглядів на підготовку держави до оборони, причини виникнення воєнних конфліктів, шляхи запобігання їм та засади застосування воєнної сили для захисту суверенітету, територіальної цілісності й інших життєво важливих національних інтересів України від реальних та потенційних загроз воєнного характеру [27].

О. С. Бодрук, розкриваючи зміст національних інтересів України, виокремлює важливість питання їх законодавчого забезпечення [28].

Взагалі деякі автори порушують питання про формулювання нової назви доктрини: «Доктрина воєнної безпеки», або «Військова доктрина забезпечення статусу держави», чи «Доктрина відновлення військового потенціалу держави», або «Доктрина нової військово-політичної глобальної та національної безпеки», чи «Доктрина забезпечення безпеки розвитку держави в XXI столітті», або ще якась інша, яка, на їх думку, повинна визначати і стратегічну спрямованість.

Наразі, зокрема, в Росії, Білорусі, Казахстані та Україні цей документ названо «Воєнна доктрина», в США — «Стра-

тегія національної безпеки», у НАТО — «Стратегічна концепція»; в Словацькій Республіці — «Оборонна доктрина (стратегічна концепція оборони Словацької Республіки)».

Саме за своїми характером та спрямованістю доктринальні документи мають суттєві відмінності: — Воєнна доктрина Японії (1914, 1939) була наступальна; Франції (1939) — пасивна; України (1993, 2004) — оборонна; до речі, Росії (1993) — ядерна (зараз оновлена); суттєво зазначити США (1995) — глобальна.

У свою чергу, С. Л. Печуров підкреслює, що воєнна доктрина США, основні положення якої викладені в концептуальних воєнно-політичних документах президента, міністра оборони і голови комітету начальників штабів, і далі трактує війну як припустиму, але і як форму міжнародних відносин для реалізації зовнішньополітичних цілей [29].

Із наявних доктрин найбільш прийнятною для України, на наш погляд, бачиться Воєнна доктрина Республіки Болгарія, яка структурно складається з таких розділів: воєнно-стратегічне середовище (основні джерела ризику); цілі, принципи та підходи оборонної політики; оборона країни (підготовка країни та території до оборони); використання збройних сил (функції та завдання в умовах різних криз (сценаріїв), головний вид їх воєнних дій, основні форми використання; будівництво та розвиток, структура та чисельність, склад сил швидкого реагування; війська оборони як основний компонент, війська територіальної оборони і резерв Болгарської армії.

Погоджуючись із викладеними у фаховій літературі аргументами, доцільно розмістити окремо воєнно-політичні настанови, серед яких, окрім визначення Воєнної доктрини, повинні знайти своє віддзеркалення доктринальні погляди, окреслені в оновленій Стратегії національної безпеки України, а також наведені у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики».

Що стосується структур наведених доктринальних документів, то вони

в основному окреслюються їх власними моделями (формою), а не назвою.

На сьогодні йдеться про шість таких моделей, так, одні містять в основному лише воєнно-політичні аспекти, інші — воєнно-технічні або і воєнно-економічні погляди чи основи.

Разом з тим деякі інші, крім загальних положень чи преамбули і прикінцевих положень, містять воєнно-політичні, воєнно-стратегічні та воєнно-економічні основи чи складові. Таку модель мала попередня Воєнна доктрина України.

Думається, в основі нової Воєнної доктрини мають акумулюватись найважливіші доктринальні положення, зокрема, про загрози воєнній безпеці держави, пріоритетні оборонні завдання; політичні та правові основи їх реалізації за певних загрозливих умов; військово-стратегічні, військово-економічні та військово-технічні основи.

Слід погодитись, що підготовка держави та Сил безпеки і оборони до збройного захисту, на думку військових фахівців, має визначатись окремим розділом або навіть спеціальною частиною. У цьому розділі, враховуючи досвід розвинутих країн, на наш погляд, доцільно викласти стратегічні цілі, основні завдання та базові алгоритми і погляди на тривалу перспективу.

Особливо актуальною у зв'язку з вище зазначеним є думка В. І. Сліпченка відносно збройного протистояння — війни шостого покоління [30].

Немає сумніву, що у доктрині повинні викладатись й погляди на підвищення можливостей структурних елементів Сил безпеки і оборони держави.

Крім цього, у Воєнній доктрині України повинна бути визначена і Стратегія, тобто основа для формування завдань збройним силам, іншим підрозділам Сил безпеки і оборони, заходи дипломатії та національної економіки.

Згідно з передовими поглядами, в Воєнній доктрині України повинно розглядатись питання ролі і місця Збройних Сил, інших елементів Сил безпеки і оборони, їх взаємодія.

Саме нові функції і завдання повинні бути покладені в основу стратегії їх

функціонування і застосування за призначенням, тобто все це і потребує нових підходів.

Слід підтримати ствердження В. Ю. Богдановича, Б. О. Воровича, що заплановані реформи в умовах постійного недофінансування передбачають лише «підгін» Збройних Сил України під стандарти НАТО [31].

Зрозуміло, на сучасному етапі розвитку, враховуючи досвід Росії, у Воєнній доктрині України має бути передбачено і розвиток оборонно-промислового та наукового комплексів, мобілізаційна підготовка, завдання органів державної влади, шляхи активізації міжнародного військово-політичного та військово-технічного співробітництва.

Проте застосування воєнної сили — це окремий розділ, де, на нашу думку, крім загальних положень (основ), має окреслюватись офіційні доктринальні погляди щодо застосування воєнної сили як у мирний час, так і в загрозливий період та під час безпосередньої загрози збройної агресії для недопущення та запобігання збройним конфліктам.

При розробці вище згаданого розділу треба мати на увазі, що застосування Збройних Сил України й інших складових Сил безпеки і оборони (воєнної сили) згідно із Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (п. 3 ст. 2) допускається лише у випадках актів збройної агресії проти України, будь-яких інших збройних зазіхань на її територіальну цілісність і недоторканність державних кордонів, боротьби з міжнародним тероризмом та піратством або в інших випадках, передбачених міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Безумовно, ефективне функціонування структурних елементів Сектора безпеки і оборони загалом та висока боєготовність збройних сил є найважливішою складовою внутрішньої політичної стабільності країни.

У зв'язку з цим С. П. Мосов вважає, що сьогодні потрібно проводити детальний аналіз змін, що відбуваються у військовому будівництві провідних

країн світу, та приймати на підставі цього науково обгрунтовані рішення щодо подальшого реформування та розвитку Збройних Сил України [32].

Важливо відокремити загальні положення, висновки з оцінювання воєно-політичної обстановки; загрози національним інтересам у воєнній сфері; основні риси воєнних конфліктів; основні завдання Збройних Сил України та інших суб'єктів забезпечення обороноздатності держави; можливості Збройних Сил України, необхідні для виконання завдань, та напрями їх досягнення, а також ресурсне забезпечення. Зокрема, О. І. Затинайко, Г. М. Потаповим зазначається, що головними чинниками, які можуть забезпечити успіх реформ, залишаються: сильна державницька воля та персональний обов'язок на найвищому політичному рівні... [33].

Власне кажучи, потрібне єдине розуміння алгоритму дій в галузі реформування збройних сил, перш за все це стосується заходів щодо реалізації Державної комплексної програми реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року з урахуванням вказівок Президента України — Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України; позаблокового статусу нашої держави, а також напрацювань фахівців Ради національної безпеки і оборони України [34].

До того ж слід жорстко реформувати підприємства оборони України, які перераховують кошти до спеціального фонду оборонного відомства. Президентом України визначено відповідне завдання Міністерству оборони, а також напрями, за якими повинно здійснюватись реформування, тому що попередні заходи значних результатів не привнесли... [35]. Одним з таких напрямів є розформування баз, арсеналів та складів Збройних Сил України [36].

Як відомо, попередня Воєнна доктрина застаріла ще при виході, але прикрим є те, що концептуальний документ готувався у відомствах без обговорення суспільством, тому, несподівано для громадськості, в проекті документа з'явилися пункти про ризику щодо

іноземного фінансування громадських організацій. Пункт про загрозу дискредитації влади з боку недержавних і громадських організацій є ключовим для розуміння нової Воєнної доктрини.

Придаючи цій загрозі доволі високий статус, влада, на думку ряду експертів, відкривала потенційну можливість використання військового формування у внутрішньополітичних конфліктах.

Дії громадських організацій можливо, згідно з доктриною, трактувати як «дії недержавних організацій, направлених на блокування чи захват особливо важливих об'єктів, території, які супроводжуються насильством над громадянами», а також «дезорганізацію діяльності органів державної влади...». Отже, з цього приводу можливо було б об'являти надзвичайний стан з усіма наслідками. В результаті, чітко вказавши на існуючу загрозу зовнішньої «інтервенції» і в той же час не створивши військово-поліцейського тиску, питання не менш важливе, чим в майбутньому реальна чисельність і структура збройних сил.

Важливо на державному рівні вирішувати першочергові завдання щодо забезпечення безпеки та обороноздатності держави.

Підсумовуючи вище зазначене та зважаючи на викладені міркування, доцільно: по-перше, завершити розробку концептуальних правових документів у військовій сфері стосовно принципів національної безпеки та оборони України як позаблокової держави; по-друге, створити систему стратегічного програмно-цільового управління військових формувань, зокрема військового управління; по-третє, прискорити створення нової системи державного управління оборонно-промисловим комплексом [37]; по-четверте, і це головне, реалізувати комплекс заходів щодо збереження та посилення кадрового потенціалу.

Окрім того, також важливим залишається завдання — суттєво підвищити суспільний престиж військової служби, що можливо тільки за умови забезпечення гідних соціальних та правових гарантів для військовослужбовців воєнного формування.

Ключові слова: Воєнна доктрина України, правові аспекти, конституційні основи забезпечення оборони держави.

У статті розглядаються та досліджуються правові аспекти нової редакції Воєнної доктрини України та висвітлено основні напрями удосконалення концептуального законодавчого акта з урахуванням збройного протидієвства.

В статті рассматриваются и исследуются правовые аспекты новой редакции Военной доктрины Украины, а также раскрыты основные направления усовершенствования концептуального законодательного акта с возможным вооруженным противостоятелем.

In the article examined and probed legal aspects of new release of the Military doctrine of Ukraine, and also basic directions of improvement of conceptual legislative act are exposed with the possible armed opposition.

Література

1. Мальшев А. И. Военная стратегия Российской Федерации в начале XXI в. // Военная мысль. — 2007. — № 11. — С. 16–26.
2. Романченко І. С. Концептуальні підходи до розроблення механізму безпекового супроводження реалізації національних інтересів / І. С. Романченко, В. Ю. Богданович // Наука і оборона. — 2011. — № 2. — С. 3–9.
3. Петрів І. Питання побудови та діяльності Воєнної організації держави // Право військової сфери. — 2009. — № 10. — С. 7–10.
4. Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України : рекомендації учасників парламентських слухань 23 трав. 2012 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5086-17>
5. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.10.2010 р. № 2411-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 30. — С. 12.
6. Про виклики та загрози національній безпеці України у 2011 році : рішен-

ня РНБО України від 17 листоп. 2010 р. № 1119/2010 : Указ Президента України від 10 груд. 2010 року № 1119/2010. — К. : МО України, 2010. — С. 2.

7. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» : Указ Президента України від 12 лют. 2007 р. № 105/2007 (в ред. Указу Президента України від 8 черв. 2012 р. № 389/2012). — К. : МО України, 2012. — С. 3.

8. Воєнна доктрина України : Указ Президента України від 15 черв. 2004 р. № 648/2004 (в ред. Указу Президента України від 8 черв. 2012 р. № 390/2012). — К. : МО України, 2012.

9. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 12 лют. 2007 р. № 105/2007 // Стратегічна панорама. — 2007. — № 1. — С. 3–13.

10. Кузьмук О. І. Роль і місце Генерального штабу Збройних Сил України у Воєнній організації держави // Наука і оборона. — 2013. — № 1. — С. 3–10.

11. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.10.2010 р. № 2411-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 30. — С. 12.

12. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» : Указ Президента України від 12 лют. 2007 р. № 105/2007 (в ред. Указу Президента України від 8 черв. 2012 р. № 389/2012). — К. : МО України, 2012. — С. 3.

13. Демидюк А. В. К какой войне они готовятся? // Военная наука и оборонная политика. — 2005. — № 1. — С. 8–12.

14. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 39. — Ст. 351.

15. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 7 жовт. 2010 р. № 2591-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 9. — Ст. 58.

16. Гриненко О. І. Погляди на функціонування системи оборонного планування у Збройних Силах України / О. І. Гриненко, М. М. Денежкін // Наука і оборона. — 2005. — № 1. — С. 20–21.

17. Затайнайко О. І. Зарубіжний досвід оборонного планування: система планування, програмування, розробки бюджету та виконання збройних сил США / О. І. Затайнайко, П. П. Скурський, О. Ф. Велич-

ко // *Наука і оборона*. — 2010. — № 3. — С. 18–25.

18. Про оборону України : Закон України від 5 жовт. 2000 р. № 2020-III. // *Відомості Верховної Ради України*. — 2000. — № 49. — Ст. 420.

19. Военная доктрина РФ : Указ Президента Российской Федерации от 21 апр. 2000 г. № 706. — М. : МО РФ, 2000. — С. 4–8.

20. Про Воєнну доктрину України : постановова Верховної Ради України № 3529-XII від 19 жовт. 1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*. — 1993. — № 43. — Ст. 409.

21. Воєнна доктрина України : Указ Президента України від 15 черв. 2004 р. № 648/2004 // *Офіційний вісник України*. — 2004. — № 30. — Ст. 205.

22. Ефремов И. И. Структура и основное содержание новой Военной доктрины Российской Федерации // *Военная мысль*. — 2007. — № 2–4.

23. Матях М. М. Оборонна структура України // *Військо України*. — 1998. — № 7–8. — С. 4–6.

24. Гончаренко О. М. Поняття національної безпеки в контексті національних інтересів України / О. М. Гончаренко, Е. М. Лисицин, В. Б. Вагапов // *Наука і оборона*. — 2002. — № 1. — С. 18–24.

25. Мальшев А. И. Военная стратегия Российской Федерации в начале XXI в. // *Военная мысль*. — 2007. — № 11. — С. 16–26.

26. Про Збройні Сили України : Закон України від 5 жовт. 2000 р. № 2019-III // *Відомості Верховної Ради України*. — 2000. — № 48. — Ст. 410.

27. Богданович В. Ю. Забезпечення національної безпеки України потребує розробки концепції мереж центричної війни / В. Ю. Богданович, Б. О. Ворочич // «Оборонний вісник» Центр воєнної політики та політики безпеки. — 2012. — № 2. — С. 2–6.

28. Бодрук О. С. Національні інтереси // *Політика і час*. — 2001. — № 12. — С. 52–56.

29. Печуров С. Л. Доктринальные взгляды НАТО на характер войн и обеспечение безопасности // *Военная мысль*. — 2007. — № 4. — С. 21–27.

30. Слипченко В. И. Войны шестого поколения. Оружие и военное искусство будущего / В. И. Слипченко. — М. : Вече, 2002. — 384 с.

31. Богданович В. Ю. Забезпечення національної безпеки України потребує розробки концепції мереж центричної війни / В. Ю. Богданович, Б. О. Ворочич // «Оборонний вісник» Центр воєнної політики та політики безпеки. — 2012. — № 2. — С. 2–6.

32. Мосов С. П. Загальні тенденції сучасної збройної боротьби // «Оборонний вісник» Центр воєнної політики та політики безпеки. — 2011. — № 5. — С. 24–28.

33. Затинайко О. І. Проблеми реформування та застосування Збройних Сил України / О. І. Затинайко, Г. М. Потапов // *Наука і оборона*. — 2013. — № 1. — С. 11–22.

34. Державна комплексна програма реформування та розвитку Збройних Сил України до 2018 року. — К. : МО України, 2012. — С. 3–5.

35. Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки (Основні положення) : Указ Президента України від 27 груд. 2005 р. № 1862-25т/2005. — К. : МО України, 2005. — С. 2–3.

36. Кузьмук О. І. Реформування системи управління Збройними Силами України // *Стратегічна панорама*. — 2007. — № 1. — С. 148–152.

37. Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки (Основні положення) : Указ Президента України від 27 груд. 2005 р. № 1862-25т/2005. — К. : МО України, 2005. — С. 2–3.